

Nederlands

HAVO

teksten

Maandag 15 mei 1995

13.30–16.00 uur

Tekst 1 Bezeten van tv

- 1 1 In Amerika noemt men mensen die de hele dag voor de tv zitten 'telly-addicts'. In Ne-
 2 2 derland spreken we over beeldbuisjunks. De terminologie geeft aan dat overmatig tv-
 3 3 kijken als een vorm van verslaving beschouwd kan worden. Nu klinkt dat nogal drama-
 4 4 tisch, want strikt genomen is er pas sprake van een verslaving als bij onthouding van het
 5 5 middel lichamelijke ontwenningverschijnselen optreden. Zo niet, dan spreek je van gewen-
 6 6 ning of gewoontevorming. Wetenschappelijk bewijs dat mensen ontwenningverschijnselen
 7 7 vertonen als ze lange tijd geen tv kunnen kijken, is er niet. Maar er is wel journalistiek
 8 8 bewijs.
- 2 9 Zowel in Nederland als in Amerika, Duitsland en België zijn door kranten of tv-stations
 10 10 onderzoekjes gedaan waarbij veelkijkers een bedrag geboden werd als ze hun tv voor één
 11 11 maand of langer wilden opgeven. In het begin lijkt het leven zonder tv mee te vallen: men
 12 12 schaart zich rond het monopoly-bord, besteedt tijd aan hobby's, heeft wat meer sociale
 13 13 contacten en vermaakt zich wel. Na verloop van een maand blijkt vrijwel iedereen heftig
 14 14 terug te verlangen naar zijn televisie. De afkickers rapporteren verveling, nervositeit en
 15 15 een versterking van neerslachtige gevoelens. In sommige gevallen gaan mensen meer roken
 16 16 of kalmeringstabletten slikken.
- 3 17 Of je hiervoor nu de term 'verslaafd' gebruikt of niet, het blijft een feit dat er miljoenen
 18 18 mensen zijn die een groot deel van hun dag besteden aan tv-kijken. In Nederland kijken
 19 19 we gemiddeld zo'n krappe drie uur per dag. Eén op de honderd Nederlanders kijkt ruim
 20 20 acht uur per dag. Zo iemand besteedt evenveel tijd aan tv-kijken als aan werken of slapen.
- 4 21 Er is al veel onderzoek gedaan naar het kijkgedrag van mensen. Dergelijk onderzoek is
 22 22 niet eenvoudig uitvoerbaar, omdat je kijkers in de normale situatie thuis moet bestuderen
 23 23 om erachter te komen waarom en wanneer ze kijken, hoe ze zich daarbij voelen, en hoe
 24 24 hen dat beïnvloedt. Twee Amerikaanse onderzoekers hebben het kijkgedrag van mensen
 25 25 thuis en alles wat daarmee samenhangt vrij uitvoerig onderzocht.
- 5 26 Hun gegevens bevestigden wat uit andere Amerikaanse en Engelse onderzoeken op kleinere
 27 27 schaal al was gebleken. Allereerst dat mensen kijken omdat ze zich alleen voelen. Televisie
 28 28 vult de kamer met de aanwezigheid van anderen, vaak met dezelfde bekende hoofden,
 29 29 biedt dus soelaas tegen de stilte en roept de illusie op dat je in vertrouwd gezelschap bent.
 30 30 Tv-kijken is ook een sociaal smeermiddel, want programma's bieden gespreksstof. Mensen
 31 31 zetten de tv aan omdat ze zich willen ontspannen, want tv-kijken vraagt weinig denkwerk.
 32 32 Bovendien is het goedkoop, in tegenstelling tot bijvoorbeeld sporten, naar de bioscoop of
 33 33 het theater gaan. Daar komt ook nog eens bij dat mensen over veel vrije tijd beschikken,
 34 34 en die moet je zinnig weten op te vullen. Niet iedereen kan dat. Tv structureert die vrije
 35 35 tijd, zoals een schoolbel de lestijden begrenst.
- 6 36 Er zijn kijkers die tv-kijken omdat ze zich gedeprimeerd voelen. Een terneergeslagen
 37 37 gevoel voorspelt zelfs het kijkgedrag: mensen die zich overdag niet zo happy voelen, blijken
 38 38 's avonds veel te kijken. Tv vormt voor deze kijkers kennelijk een ideaal medium om de
 39 39 beslommingen van overdag te vergeten: tv als vlucht uit de realiteit.
- 7 40 De meest voor de hand liggende redenen zijn nog niet eens genoemd: informatie willen
 41 41 krijgen over een onderwerp dat je interesseert of een goede film willen zien. En uiteindelijk
 42 42 komt het misschien wel neer op de uitspraak over tv-kijken van de bekende Amerikaanse

- 43 mediasocioloog Neil Postman: 'Mensen kijken televisie, omdat er televisie is.' Dat verklaart
 44 echter nog niet dat mensen verslaafd kunnen raken aan het medium.
- 8 45 De meeste mensen die tv-kijken, raken niet verslaafd. Ze kijken wellicht wel veel, maar
 46 ongeregeld. De kijker echter die zich avond aan avond voor de buis zit om de gevoelens
 47 van eenzaamheid of de gedeprimeerde stemming te bestrijden, loopt kans aan het medium
 48 verslaafd te raken. Zolang er niets verandert aan de psychische en sociale omstandigheden,
 49 blijft zo iemand tv gebruiken als een audiovisuele aspirine.
- 9 50 Een tweede oorzaak van mogelijke tv-verslaving ligt in het karakter van het medium
 51 zelf: tv-kijken vereist minimale inspanning, concentratie en inzet, je kunt je ontspannen
 52 met de hersenen op de waakvlam. Tv-programma's als soaps en politseries hebben
 53 een standaardstructuur. Karakters in dergelijke series zijn vrijwel altijd gemakkelijk te
 54 plaatsen stereotypen, zodat je als kijker weinig moeite hoeft te doen om een personage te
 55 doorgronden.
- 10 56 Bij lang kijken neemt evenwel het gevoel van ontspanning af en een veelkijker kan in een
 57 vicieuze cirkel raken. Hoe langer hij kijkt, des te minder ontspannen hij wordt, waardoor
 58 hij weer gaat kijken omdat hij denkt dat hij er rustig van wordt. De concentratie, voor
 59 zover aanwezig, wordt ook minder, en zo raakt een veelkijker in een soort trance. Tv-
 60 kijken heeft op die manier een narcotiserend effect. Dat verklaart dat je een hele avond
 61 tv kunt kijken, terwijl je je er de volgende dag bitter weinig van weet te herinneren.
- 11 62 Een andere oorzaak van een beeldbuisverslaving zou je kunnen vinden in het karakter
 63 van veel programma's. Tv biedt gevriesdroogde ervaringen aan: als kijker word je naar
 64 geliefde geconfronteerd met de ervaringen en levens van anderen en krijg je, zonder daar
 65 moeite voor te doen, een blik op vrijwel de gehele wereld. Dat geeft veel mensen een gevoel
 66 van 'er-bij-zijn', van herkenning en van op de hoogte zijn van wat belangrijk is. En dat
 67 verzacht misschien het schrijven van de eigen leefomstandigheden.
- 12 68 Overmatig tv-kijken mag dan een weinig inspannende bezigheid zijn, er staat wel een
 69 prijs tegenover. Tv-kijken is geen actieve bezigheid, maar biedt een illusie van activiteit.
 70 Veelkijkers voelen zich na een avond tv-kijken minder ontspannen en tevreden dan na een
 71 avond waarop ze iets anders doen. Op zichzelf is dat logisch. De meeste mensen voelen zich
 72 vaak prettiger als ze iets doen waarvoor ze zich lichamelijk of geestelijk moeten inspannen.
 73 Veelkijkers melden dan ook vaak een licht schuldgevoel. Voor een aantal mensen is zo'n
 74 negatief gevoel voldoende reden om maar weer tv te gaan kijken.
- 13 75 Welke uitwerking heeft veelkijken op de visie die een overmatige kijker op de wereld
 76 heeft? De realiteit zoals die op tv wordt aangeboden, kun je moeilijk gelijkstellen aan
 77 'de' realiteit. Tv-realiteit is een model van de werkelijkheid, bepaald door technische
 78 mogelijkheden, commerciële behoeften van tv-stations en maatschappelijke opvattingen
 79 van programmamakers. Onderwerpen halen vaak het nieuws niet eens omdat er geen
 80 pakkende beelden van zijn. Eigenlijk is tv geen geschikt medium om complexe informatie
 81 door te geven, zeker als er geen passende beelden bij zijn. Tv brengt informatie met weinig
 82 diepgang, in flitsende beelden gemonteerd om de aandacht van de kijker vast te houden
 83 en ingebed in ander amusement. Zo kan *pseudo-geïnformeerdheid over een model van de*
 84 *werkelijkheid* ontstaan.
- 14 85 Niet alleen voor informatieve uitzendingen geldt dat ze de realiteit vertekenen. Voor tal
 86 van series geldt hetzelfde. Veelkijkers hebben een opvatting over de werkelijkheid die over-
 87 eenkomsten vertoont met de tv-werkelijkheid. En als een situatie als reëel wordt ervaren,

- 88 dan heeft zo'n situatie reële consequenties. Zo zien veelkijkers geweld eerder als een ac-
 89 ceptabele manier om conflicten op te lossen dan 'weinigkijkers', en schatten ze de echte
 90 werkelijkheid als gewelddadiger in dan die eigenlijk is. Televisie kan ervoor zorgen dat
 91 verslaafde kijkers de realiteit vertekend waarnemen, maar beïnvloedt uiteindelijk iedereen
 92 door het voortdurende bombardement van gestandaardiseerde rolpatronen en verhaalele-
 93 menten.
- 15 94 Nu steunt het bovenstaande voornamelijk op onderzoek van de Amerikaanse situatie. Er
 95 bestaat een groot verschil tussen de situatie van Amerikaanse en Nederlandse kijkers.
 96 Amerikanen kijken meer: een Nederlandse veelkijker is in Amerikaanse ogen een weinig-
 97 kijker. Uit Nederlands onderzoek blijkt dat het met het verband tussen veelkijken en
 98 verstoorde sociale relaties in Nederland nog wel meevalt.
- 16 99 Toch zijn er naar schatting in Nederland zo'n 100.000 tv-verslaafden. In de praktijk blijkt
 100 dat duizenden mensen intensief meeleven met Nederlandse soaps, soms zelfs zo dat de
 101 grenzen tussen tv-fictie en realiteit vervagen: acteurs die ziek worden in een serie krijgen
 102 talloze bloemen en fruitmanden, sommige acteurs die een slechterik spelen, worden op
 103 straat lastiggevallen en er zijn kijkers die een bijna religieuze dweepzucht ontwikkelen
 104 voor hun tv-idool.
- 17 105 Of je een tv-verslaving als een groot probleem moet zien, dat te vergelijken is met een
 106 gok- of nicotineverslaving, is afhankelijk van je mensbeeld. Zie je de mens als een we-
 107 zen dat zich behoort te ontplooiën en zijn voldoening vindt in persoonlijke groei, dan is
 108 een tv-verslaving niet zo best. Wie veel tv-kijkt vanuit onbehagen en sociale onmacht,
 109 loopt risico's. Veel tv-kijken kan immers een zelfde functie krijgen als een pijnstillertje: die
 110 maskeert symptomen, maar haalt de wortel van het ongemak niet weg. Verslaving aan
 111 tv kan zo een vals gevoel van welbehagen creëren, dat mensen verhindert daadwerkelijk
 112 iets beters met hun leven te doen. Kijkdoosverslaafden bezitten geen televisie, de televisie
 113 bezit hen.

naar: Martin Meulenberg, Bezeten van tv.

De auteur is docent aan de School voor journalistiek en voorlichting te Utrecht.

uit: Psychologie, 12de jaargang, oktober 1993, pag. 10 t/m 15

Tekst 2

- 18 114 Tijdens de opstand op het Plein van de Hemelse Vrede in Peking besloten de Chinese
 115 autoriteiten op een bepaald moment de satellietverbindingen te verbreken. Beelden konden
 116 niet meer worden verzonden, maar radio- en telefoonverkeer bleef normaal mogelijk. Wat
 117 deed het Amerikaanse tv-station CBS? Het plande een nieuwsuitzending op het moment
 118 dat de autoriteiten de beeldverbinding zouden verbreken. Toen dat inderdaad gebeurde,
 119 verbraken de CBS-producers zelf tijdens de uitzending ook het telefoonverkeer met hun
 120 correspondent in Peking. Dat deden ze om bij de kijkers de indruk te wekken dat er ergens
 121 een oude Chinees met een schaar alle verbindingsslijnen doorknipte.

naar: René Diekstra, tv-verslaving.

uit: Het Rotterdams Dagblad, 11 april 1992

Tekst 3

- 19 122 Wim Koole, die promoveerde op het proefschrift 'De troost van de televisie' en Ruut Veen-
 123 hoven, gezinssocioloog, vinden populaire programma's als 'All you need is love' en andere
 124 vormen van wat wel 'tranen-tv' wordt genoemd een goed voorbeeld van groepstherapie op
 125 en via de tv. Als een vechtend stel zich op de buis met elkaar heeft verzoend, en een kijker
 126 zegt: 'Dat wil ik ook wel eens, een bord naar je kop gooien' verheldert dat de gevoelens
 127 voor de eigen partner. Het is een openbare biecht met alle heilzame gevolgen vandien.
- 20 128 De minachting voor dit soort programma's in intellectuele kringen is misplaatst. De voor-
 129 hoede léést, bijvoorbeeld psychologische romans: in het privéleven van anderen zijn we
 130 allemaal geïnteresseerd, niet uit platte nieuwsgierigheid, maar omdat we er iets aan heb-
 131 ben.
- 21 132 Tv is een medium dat bij uitstek geschikt is om in onze geïndividualiseerde samenleving
 133 voorbeelden te tonen en rolmodellen te bieden. De omgang tussen de mensen is met het
 134 vager worden van de sociale spelregels ingewikkelder geworden en dat geldt het sterkst
 135 voor de liefde. Geluk wordt in hoge mate bepaald door relaties. Als je geen goede relatie
 136 hebt, word je ongelukkig en dan doe je er goed aan informatie in te winnen.

naar: Bert Bukman, *Biechten op tv*.

uit: *HP/de Tijd*, 7 januari 1994

Milieubeweging moet in de politieke arena

- 1 1 De wereldconferentie over het milieu in 1972 te Stockholm en de eerste oliecrisis met
 2 zeven autoloze zondagen in 1973 zijn beginpunten geweest van een verhoogd ecologisch
 3 bewustzijn. Sindsdien zijn er veel plannen gemaakt, maar de praktische resultaten daarvan
 4 zijn uiterst mager: het milieu heeft het steeds weer tegen de economie moeten afleggen.
 5 Het is nu het moment waarop de milieubeweging in ons land zelfstandig en op eigen
 6 kracht de meest urgente knelpunten in kaart moet brengen en (laten) aanpakken. Meer
 7 dan ooit blijkt het nodig dat zij zich losmaakt uit de omstrengeling van een overheid die
 8 in toenemende mate haar agenda is gaan dicteren.
- 2 9 De milieuproblemen spelen op verschillende niveaus. De belangrijkste zijn de aantasting
 10 en verdwijning van levensvormen, van allerlei soorten planten en dieren door ingrijpen
 11 van de mens, het bederf van de materiële basisvoorwaarden voor het menselijk leven op
 12 aarde en de achteruitgang van de kwaliteit van het menselijk bestaan in immateriële zin.
- 3 13 Op het eerste niveau is de natuurbeschermingsbeweging al bijna een eeuw actief in Ne-
 14 derland. In de jaren zestig kreeg deze de wind in de zeilen. Bekend voorbeeld van dit
 15 type beweging is de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten of de Vereniging tot
 16 behoud van de Waddenzee. Een tweede probleemgebied betreft de kwaliteit van de drie
 17 natuurelementen die voor de mens letterlijk van levensbelang zijn: water, grond en lucht.
 18 Hier ligt het werkterrein van de moderne milieugroeperingen als Greenpeace, die zich
 19 steeds meer zorgen zijn gaan maken over de milieuvervuiling en de beschikbaarheid van
 20 natuurlijke rijkdommen in de toekomst.
- 4 21 Het derde niveau ten slotte is nog voor een groot deel onontgonnen terrein. Het gaat om de
 22 immateriële kant van het menselijk bestaan en het is daarom heel wat moeilijker de omvang

- 23 van de schade en de kosten van een eventueel herstel te berekenen dan bij de andere twee
 24 niveaus. Enerzijds gaat het om immateriële schade die voortvloeit uit het aantasten van
 25 natuurlijke rijkdommen en hulpbronnen, anderzijds om de immateriële schade die de mens
 26 zichzelf met zijn gedrag toebrengt. Recent buitenlands onderzoek heeft laten zien dat de
 27 groei van de welvaart in de 'ontwikkelde' landen gepaard is gegaan met een ontredde-
 28 ring van natuur en samenleving. Statistieken hebben aangetoond dat Noorwegen bijvoorbeeld
 29 sinds 1960 drie keer zo rijk is geworden en dat tegelijkertijd verschijnselen als geweld,
 30 eenzaamheid, onveiligheid en vervuiling met een factor drie zijn toegenomen.
- 5 31 Een opvallend verschijnsel is verder de internationalisering van het milieuprobleem. Daar-
 32 bij gaat het niet zozeer om de grensoverschrijdende vervuiling, want die is niet zo nieuw,
 33 maar om het ontstaan van milieuproblemen die de hele wereld aangaan en in verband daar-
 34 mee ook om de groeiende aandacht voor het milieubeleid in andere landen. Voorbeelden
 35 van dergelijke wereldwijde milieuzaken zijn het broeikaseffect en het gat in de ozonlaag.
 36 Langzaam groeit in het rijke Noorden de bereidheid te erkennen dat zelfbeperking onont-
 37 koombaar is, omdat de aarde onvoldoende in huis heeft om de hele wereldbevolking op
 38 dezelfde grote voet te laten leven. Zelfbeperking in combinatie met bevordering van wel-
 39 vaart in het Zuiden lijkt bovendien gewenst om te voorkomen dat steeds grotere groepen
 40 mensen de wijk nemen naar het Noorden.
- 6 41 Het besef dat we met z'n allen al lange tijd met een groot en ingewikkeld probleem te
 42 maken hebben, blijkt overduidelijk uit al die plannen die intussen gemaakt zijn. Maar wie
 43 wil ernaar handelen? Waarom kijkt de doorsnee politicus voortdurend de andere kant op?
 44 Waarom komen er nu geen honderdduizenden mensen naar het Malieveld of Museumplein
 45 om uit te bazuinen dat er iets moet gebeuren?
- 7 46 Om te beginnen spelen psychologische factoren daarbij een belangrijke rol. Verdringing is
 47 van de individuele burger uit gezien alleszins begrijpelijk, zeker als hij zich niet in staat
 48 acht er zelf iets aan te doen. Bovendien hebben we een hoge dunk van onszelf: 'We doen
 49 het goed en we hebben het goed'.
- 8 50 Daarnaast is er ook de invloed van sociaal-economische factoren, met name de spanning
 51 tussen milieu en economie. Er wordt niet zozeer geproduceerd om in basisbehoeften te
 52 voorzien als wel om het systeem zelf draaiende te houden. Mensen worden via ingenieuze
 53 mechanismen 'gedwongen' zich telkens weer en steeds meer nieuwe dingen aan te schaffen:
 54 'Als je overgaat, krijg je van ons een pc, of heb je soms liever een scooter?' 'Nee, geef mij
 55 maar een weekendje New York'!
- 9 56 Vanuit ecologisch oogpunt is ons sociaal-economisch systeem rampzalig, omdat het niet
 57 alleen roofoverval op natuurlijke hulpbronnen toelaat, maar zelfs stimuleert. In de traditio-
 58 nele economische wetenschap, die dient als grondslag en rechtvaardiging van het systeem,
 59 worden schone lucht, water en grond in beginsel beschouwd als produktiemiddelen die in
 60 onbeperkte mate aanwezig zijn en waaraan nauwelijks een prijskaartje hoeft te hangen.
 61 Specifieke delfstoffen als erts, gas en olie hebben altijd al hun prijs gehad. Maar dat die
 62 grondstoffen in beperkte hoeveelheden beschikbaar zijn en niet op korte termijn vervangen
 63 kunnen worden, wordt niet in de prijs verdisconteerd.
- 10 64 Resteren ten slotte nog allerlei politieke factoren. Dat politici doorgaans niet verder kijken
 65 dan de volgende verkiezingen, dat ze geen tijd hebben om af en toe eens wat dieper na
 66 te denken en dat ze zich — evenals het merendeel van hun achterban — graag laten
 67 leiden door de gedachte 'Je weet wat je hebt en je weet niet wat je krijgt' is te betreuren,

- 68 maar met dergelijke constatering schiet je weinig op. Van meer belang is dan ook op
69 welke manier hun besluiten tot stand komen. In dit verband is bijvoorbeeld de rol van als
70 econoom geschoolde lieden in de Nederlandse politiek opmerkelijk.
- 11 71 Economen zijn oververtegenwoordigd in de kring van politici; als beroepsgroep hebben zij
72 meer invloed en gezag in de politiek dan welke andere groep beroepsbeoefenaars ook. Vol-
73 gens hun ideologie is het individu de maat der dingen en verdient het particulier initiatief
74 in de samenleving de voorkeur boven ingrijpen van de staat. Dit heeft een markteconomie
75 opgeleverd die de afgelopen decennia geen moment serieus bedreigd is geweest: de Markt
76 is heilig verklaard en het vertrouwen in alternatieve politieke systemen is tot een minimum
77 gedaald.
- 12 78 Een politieke factor die ik nog wil vermelden, is de rol van belangengroepen zoals de
79 luchthaven- of de autolobby, die rechtstreeks de Haagse besluitvorming beïnvloeden en,
80 meer nog, indirect via informele netwerken hun macht doen gelden. Een regering die
81 baanbrekend werk wil verrichten, moet sterk in haar schoenen staan en goed weten hoe
82 ze die groepen kan aanpakken of omzeilen. Welk perspectief blijft er dan over als het
83 probleem zo complex is en de factoren die een fundamentele aanpak in de weg staan, zo
84 talrijk zijn?
- 13 85 Als er in onze samenleving één kracht bestaat die een perspectief zou kunnen bieden, dan
86 is het de milieubeweging. Die varieert van de aloude beschermers van natuurmonumen-
87 ten en pleitbezorgers van uitstervende diersoorten in den vreemde tot de hedendaagse
88 schoorsteenbeklimmers en aanklagers van genetische manipulatie in de bio-industrie. Dit
89 is een politieke pressiegroep waarvan het potentieel nog nooit volledig benut is. Lange
90 tijd is ze intern verdeeld geweest, maar de laatste tijd zijn verscheidene organisaties naar
91 elkaar toegegroeid en is een overeenstemming op hoofdpunten ontstaan. Deze zou het uit-
92 gangspunt kunnen zijn voor een gezamenlijke campagne ten gunste van een waarachtig
93 milieubeleid.
- 14 94 Dan zou de milieubeweging zich wel in de politieke arena moeten storten in plaats van op
95 veilige afstand haar eigen gelijk te blijven opeisen en de afweging van allerlei tegenstrijdige
96 belangen aan anderen over te laten. In ieder geval hoeft de milieubeweging niet al te bang
97 te zijn dat ze het met lobby-activiteiten in de politiek verbruist bij haar achterban. Niet
98 alleen komt het milieu al geruime tijd bij allerlei opiniepeilingen uit de bus als een van
99 de weinige dingen waar mensen zich nog zorgen over maken, ook wordt langzamerhand
100 duidelijk dat men van de regering een veel doortastender optreden verwacht dan de op de
101 individuele burgerconsument gerichte aanpak die het ministerie van VROM nu hanteert.
- 15 102 Uit de milieubeweging zouden aanzetten moeten komen voor een nieuw, samenhangend
103 regeringsbeleid. Zo zou werkgelegenheidsbeleid bijvoorbeeld gekoppeld moeten worden
104 aan herstel en behoud van het milieu. Samenhangend beleid betekent ook een koppeling
105 van milieu aan inkomensbeleid, waardoor de kwaliteit van het bestaan voorrang krijgt
106 boven een verhoging van de koopkracht. Op internationaal vlak zou een dergelijk beleid
107 gericht moeten zijn op een herverdeling van de aanspraken die de naties redelijkerwijs op
108 het milieu kunnen maken, opdat er uiteindelijk een toekomstperspectief ontstaat voor de
109 bevolking in ontwikkelingslanden.
- 16 110 Een tegenbeweging die weet wat ze wil en die bovendien de publieke opinie mee heeft,
111 kan moeilijk door de politiek worden genegeerd. Hoofdzaak is dat er eindelijk eens politici
112 op het Haagse pluche neerstrijken die weten wat 'duurzame ontwikkeling' betekent en die

113 daaromtrent een praktisch en samenhangend beleid kunnen voeren. Ook in en rond de
114 grote partijen die periodiek elkaar de macht betwisten, moeten zulke mensen te vinden
115 zijn.

naar: Theo Ruyter, Milieubeweging moet in de politieke arena.

uit: Hervormd Nederland, Jaargang 49 — nr. 44 — 6 november 1993